

Gevangenneming

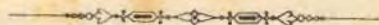
VAN

Pierre Jean Joseph Bernard STUERS,

Raad en Momboir in het Souvereine Hof van Gelderland,

DOOR

de Weertenaren in 1789.

Bij plakkaat van den 17 Maart 1783, beval keizer Joseph II de suppressie van vele kloosters in de Oostenrijksche Nederlanden. Als momboir bij het Souvereine Hof van Oostenrijksch Gelderland, was J. B. Stuers belast met de uitvoering van dit besluit in deze provincie. Hij ging daarbij met gematigdheid te werk. Dit blijkt o. a. uit de navolgende verklaring der kloosterlingen van Weert van 30 September 1793, berustende in het archief van Weert.

„ Wy ondergeschrevene Canoniken Regulieren ende Capitulieren van 't clooster Maria-Haegen tot Weertd verclaeren hier meden, ter requisitie van Syne Majesteyts Raed en Momboir de Stuers voor de oprechte waarheyd, dat denselven Heere van wegens Hoogst gemelten gouvernement gechargeerd zynde in den jaeren 1784 met de suppressie van ons voorss. clooster, wy die conservatie dier moeten toeschryven aen desselfs iever voor ons en syne gonstige adviesen; dat alle die kosten van suppressie, inventarisatie en andere vacatiën ingevolg van die gedecreeteerde suppressie gedaen, verbleven hebbende tot last van ons klooster, wel gemelten Heere eghter alle syne regten en devoiren daerin gedaen, zoowel als opsigtelyk tot syn adviesen, aen ons gratieuselyk ten volle geremitteerd heeft, zonder daarvoor te willen accepteren de minste erkennisse, dan alleenelyk die van

zigh ende syne familie te hebben gerecommandeert in de gebeden van onse gemeente, hetwelk wy aen hem als eenen oprechten wel-doener van deselve ook voor altyt beloofd hebben; in teeken dyer hebben wy dese eygenhandigh onderteekent binnen Weert, den 30 September 1793.

Fr. M. VAN ASTEN, prior.

Fr. G. H. JASPERS, sub prior.

Fr. HENRICUS PELLEMANS.

Fr. G. BOOGAERTS.

Fr. J. N. MEERTS (1).

De suppressie van negen kloosters geschiedde dan ook in Oostenrijksch Gelderland zonder bezwaar, terwijl daarentegen in de overige Belgische provinciën vele moeilijkheden ontstonden, die ten slotte tot den Brabantschen opstand leidden.

Te Roermond was destijds burgemeester, zekere Johannes Baptista Syben, tevens syndicus en pensionaris van het Hertogdom, en sinds 18 jaren directeur van het Armengasthuis; in deze laatste betrekking werd hij bijgestaan door zijn zoon Marcellus Albertus als adjunct; deze was tevens kanunnik der cathedraal. Een ander familielid, zekere procureur Gerardus Antonius Syben, was rentmeester van het gasthuis. Eene familieregeering derhalve.

Sinds geruimen tijd waren klachten geopperd over de administratie van het gasthuis, zoodat de Regeering te Brussel den Momboir en Fiscaal Stuers gelastte een onderzoek in te stellen. Dit onderzoek bracht zeer groote misbruiken en wanordelijkheden en zelfs malversatiën aan den dag. Het gevolg was dat, tegelijk met de instelling eener nieuwe Directie, J. B. Syben en zijn zoon ontslagen werden, terwijl ook de rentmeester van zijne betrekking ontheven werd, deze laatste zelfs op eene minder eervolle wijze.

Johannes Baptista Syben trachtte toen zich van de in België ontstane onlusten te bedienen om zich te wreken. Daartoe stelde hij zich in briefwisseling met Mr. van Leempoel, president van het College van Holland te Leuven, die destijds door het Brusselsch revolutionair bewind naar Den Haag gezonden was om er bij den

(1) Dit stuk werd op aanvraag van J. B. Stuers afgegeven, omdat de burgemeester J. B. Syben, te Roermond, in een lasterlyken brief van hem o. a. had gezegd: „d'être un de ceux qui se sont enrichis par la suppression des couvents”.

Prins van Oranje en de Staten-Generaal ten gunste der Belgische opstandelingen te werken.

Zoo schreef hij den 1^{en} December 1789 aan van Leempoel een heftigen brief waarin hij er op aandrong, dat een aanslag op Roermond zou gedaan worden, dat alle „vreemdelingen” en zij die bij de suppressie der kloosters gemoeid waren geweest zouden uitgesloten worden uit het Hof, de Magistraat en de directie van het Armen-gasthuis, hetgeen inzonderheid doelde op den te Turnhout geboren Fiscaal Stuers, die vooral moest worden getroffen („pincé”), evenals de kanselier Luytgens.

Deze brief bereikte den geadresseerde echter niet. Om geen achterdocht te verwekken, gaf Syben zijne brieven aan zijne te Brussel vertoevende dochter, en deze zond die aan eene vriendin, zekere jufvrouw J. v. H. die met van Leempoel in Den Haag was en ze aan deze moest overhandigen. Deze jufvrouw met Mevrouw Stuers zeer bevriend, kreeg langzamerhand argwaan en begon te voorzien dat zij tot een of ander complot gebezigd werd. Zij ging er toe over den brief te openen, en ziende dat de Fiscaal Stuers bedreigd werd, zond zij dien den 3^{en} December 1789 aan Mevrouw Stuers met een anonym schrijven, waarin zij haar smeekte haren echtgenoot te waarschuwen.

Intusschen werd aan het drijven van Syben gehoor gegeven en gaf de Generaal Van der Mersch last tot het uitvoeren van den be- raamden aanslag, bij het volgend schrijven:

„Nous soussigné donnons plains pouvoir et autorisation aux Messieurs de Heerma de se saisir des personnes du chancelier Luthgens, le fiscael Stuers, et le greffier Van der Renne, et de les faire conduire sous bon escorte en lieu de sureté, comme des personnes préjudiciables au repos et au bien être de la patrie; en foi de quoy j'ay signé les présentes; fait à Louvain le 14 Déc. 1789.

Van der Mersch, L^t-général.

Accordé par moi

J. B. Syben, sindic des Etats de Gueldre.

Het schijnt dat de grond dien men voorgaf voor dezen stap, de vrees was, dat de Kanselier Luytgens zich verzetten zou tegen het proclameeren te Roermond van het Brabantsch revolutionair manifest dat na het vertrek der Oostenrijksche troepen uit die stad, zou afgekondigd worden.

Gemelde lastgeving werd door Van der Mersch afgegeven aan Mr. de Heerma, superieur van het klooster van St. Geertruijd te Leuven, die zich haastte het over te brengen aan zijn vader Mr. de Heerma, Conseiller noble van Gelderland, die te Roermond woonde.

Daarop kwamen den 29 December 1789 ongeveer 700 Weertenaren voor de Venlosche poort te Roermond (1).

De burgemeester Syben begaf zich zijnerzijds met de Magistraat der stad daarheen en vroeg wat er gaande was. De Heerma vertoonde nu zijn lastbrief. Syben vrezende dat de burgerij zich tegen de oplichting der drie magistraatspersonen zoude verzetten, en terwijl de Weertenaren te kennen gaven de volgende dagen nog in grooter getale te zullen aanrukken, stelde aan de Magistraat voor een Commissie aan de Heeren te zenden om hun te vragen, zich ter wille van de rust der stad en tot voorkoming van wanordelijkheden, niet te verzetten tegen de uitvoering van het dwangbevel.

De drie magistraatspersonen verklaarden zich aan de overmacht te zullen onderwerpen, protesteerende dat zij steeds getrouw den Keizer gediend en nimmer in strijd met hun plicht gehandeld hadden.

Den volgenden dag werden zij in twee rijtuigen weggevoerd en over Weert naar Brussel gebracht (2).

Den 30 December des avonds om 10 ure kon Stuers, uit Weert aan zijne echtgenoot, die hij in zwangeren toestand had achtergelaten eenige woorden schrijven om haar te troosten. Uit dien brief zijn de volgende bijzonderheden getrokken :

„ Qu'avons nous à craindre, surtout où vous êtes persuadée que je me scais justifier en tout et que relativement à mes emplois je puis dire hardiment d'avoir la conscience nette et les mains pures. Tranquillisez-vous donc, mon cœur, et dissipez votre tristesse, en pensant que de cœur et d'âme je suis toujours près de vous, en vous voyant entourée de vrais amis et de notre petit peuple. Apparemment je

(1) De reden dat bij deze gelegenheid de Weertenaren in het spel kwamen, ligt volgens den Chroniekschrijver Goofers daarin, dat Luytgens, Stuers en Van der Renne van gevoelen waren, dat de uitgestrekte heidegronden van Weert aan den prins de Chimay, Heer dier plaats en niet aan de stad toebehoorden. Zie *Publ. etc. du Limb.* XXV p. 374.

(2) Zie ook G. M. POËLL: Beschrijving van het Hertogdom Limburg 1851, pag. 322. VAN DER AA: Geographisch woordenboek Art. Weert, en Mr. J. L. GERADTS: Bijdrage tot de Gesch. van den Souv. Raad in het Overkwartier van Gelderland te Ruremonde, p. 124.

serai plutôt de retour que vous ne pensez. Demain nous partons de grand matin pour arriver encore à Diest : peu d'hommes à cheval nous accompagneront seulement ; mais ce jourd'hui nous avons été escortés d'une foule de monde, qui s'est accrue à mesure que nous avons approché Weert. Et dans la ville il y avait un monde si nombreux, accouru de toute part, que nous avons employé au-delà d'une heure avant d'être descendus à l'auberge. Toutes les maisons sont illuminées, et c'est au son des cloches et avec la musique, qu'on nous a régales. Cependant je dois rendre justice à la bonne conduite des Wertois ; personne ne nous a manqué, au contraire, nous devons nous louer de leurs attentions. Les signes de joie ne tendent que pour applaudir leur courage, et en effet pouvons-nous leur donner tort ? Les Heerma père et fils ont été de l'escorte : cependant ils ont eu soin de ne pas se présenter à nous, et vous sentez bien que nous ne les chercherons point. Monsieur le chancelier se portait assez bien, vous adresse ses compliments, ainsi que Monsieur le greffier, dont la santé est inaltérable.

En sortant (de) Ruremonde, nous avons tenu un maintien courageux. Tout le monde semblait compatir à notre injuste saisissement, et j'ai remarqué que plusieurs versaient des larmes, surtout Madame Splinter et les demoiselles Thérèse et Joséphe Simon. Ces observations n'ont pas peu contribué à ma tranquillité et satisfaction ; ces deux Messieurs étant enlevés, je n'aurais pas voulu pour tout au monde, de ne pas avoir été du nombre des *élus*. Ah ! que nous triompherons bientôt de nos persécuteurs ; mais bannissons tout sentiment de haine, et prions Dieu pour eux, moyen qui contribuera infailliblement à obtenir la force dont nous avons besoin pour soutenir chrétiennement notre exil.

. . . A propos, Mr. Haex, commandant de notre escorte, m'a relevé avec une vraie cordialité, que connaissant votre état et attachement à moi, il n'a pas eu la force de nous venir faire une visite ; nous ne pouvons assez louer sa douceur et affabilité, ainsi que la manière unique de conduire tant de monde indiscipliné. Pour prévenir le moindre désagrément, il avait eu la précaution d'envoyer en temps un courrier à Weert pour charger l'Écoutette et le Curé de tenir bon ordre entre les présens. (Jugez combien) cette commission a été si ponctuellement exécutée, car je suppose qu'il y avait en ville

au-delà de 12000 personnes. Cependant le moindre bruit, le moindre cri ne s'est élevé; un morne et respectueux silence régnait pendant la musique et les sons des cloches, et nous avons été reçus à notre auberge par douze *jolies* filles habillées en blanc et tenant une verge blanche, symbole représentant le patriotisme. A peine étions-nous entrés que tout le monde est défilé avec une tranquillité extraordinaire. A propos de *jolies*, point d'inquiétude, mon cœur; badinons, puisque je prévois que l'affaire se terminera pour rire. Ma façon d'écrire ne vous assure-t elle pas de toute ma tranquillité."

Den volgenden dag, 31 December, schreef hij: „Notre route vient d'être changée par rapport aux chevaux: nous partons aujourd'hui, 31 Décembre, pour Achelen, où nous trouvons des chevaux des postes. Cependant on nous dit que nous serons demain pas plus loin que Diest; ainsi si nous sommes conduits à Bruxelles, nous n'y arriverons que Samedi ou Dimanche. Le même ordre, qui a régné hier, continue aujourd'hui, c'est-à-dire, qu'on nous laisse tranquillement dans notre auberge, et personne se présente même devant nos fenêtres donnant sur la rue. Je me suis trompé en vous disant que c'est Heerma le père, qui nous accompagne, non ce sont ses deux fils, se tenant toujours éloignés de nous.

. . . Ici le Manifeste de Van der Noot a été lu Lundi. Voilà ce qui excuse encore la démarche de ceux de Weert, d'autant qu'on dit que celà n'est point fait par ordre des Brabançons. Peut-être la même cérémonie se fera bientôt à Ruremonde, et que c'est pour celà qu'on nous a éloignés."

Te Brussel werden de gevangenen eerst naar de Hoofdwacht en daarna onder het getier van het gepeupel overgebracht in het vroeger klooster der Carmes Déchaussés, waar zij gevangen werden gehouden.

Den 7^{en} Januari 1790 schreef Stuers aan zijne echtgenoot: „Nous sommes toujours encore confinés au couvent des Carmes Déchaussés, sans qu'il y ait question de nous avoir fait quelque interrogatoire jusqu'ici. Je ne puis donc rien vous dire de positif sur notre retour: dans cet état d'incertitude nous tâchons d'adoucir notre exil le plus possible. Les promenades dans le jardin que nous pouvons faire, la lecture des papiers publics et les visites de nos bonnes connaissances, qu'il est permis de recevoir librement, nous dissipent de temps en temps. . . . Aujourd'hui il y a ici une assemblée générale de tous les

Etats des Pays-Bas; on dit que le bourgmestre Syben est déjà ici, et que les avocats Janssens et Petit arriveront aussi.

Den 11^{en} Januari kon hij hetzelfde schrijven. Er was nog geenerlei interrogatoire geweest, en de Heeren hadden geen commissaris gezien!

Intusschen kwamen onderscheiden personen ten gunste der drie heeren tusschen beide. Men wendde zich tot Generaal Van der Mersch om te vernemen op welken grond hij tot de gevangenneming last gegeven had. Hij bepaalde er zich toe te zeggen dat hij het had gedaan op aanzoek van verschillende lieden, en gaf voor dat het noodig was tot verzekering van de rust in het Land!

Doch de Staten van Brabant vonden niets ten laste der gevangenen, zoodat men moest besluiten hen weder in vrijheid te stellen; hierop heeft het navolgend stuk betrekking:

Bruxelles, le 1 Février 1790.

Messieurs,

Nous avons l'honneur de vous transcrire au pied des présentes la résolution des Seigneurs Etats de Brabant. L'original a été remis hier soir à ces trois Messieurs détenus aux Petits Carmes; nous vous prions de donner vos ordres pour que le commandant de la garde les laisse sortir sans bruit.

Nous sommes avec les sentiments de la plus haute considération
Messieurs,

Vos très humbles et obéissants serviteurs,

Ceux du Comité civil,

J. B. CLAESSENS,

Secrétaire du Comité.

Copie

Extrait des résolutions des Etats du Brabant.

Rapport fait de la déclaration des Etats de Gueldre résolu d'ordonner à ceux qui gardent les Srs Luytgens, Stuers et Van der Renne et de les mettre en liberté.

Plus bas était: ita est

Signé: DE JONGHE.

De heeren vroegen, voordat zij van hun vrijheid gebruik maakten, eene verklaring constateerende dat niets ten hunnen laste gevonden was, en hieraan werd voldaan.

Stuers begaf zich naar Beesel op Hollandsch gebied, waarheen zijne echtgenooten zich begeven had, (op het landgoed van zekeren Heer Le Blanc) om de onrust, die te Roermond heerschte, te ontvluchten.

In December 1790 keerde hij op aandrang van de ingezetenen van Roermond naar de stad terug. Eene Commissie, aan het hoofd waarvan Baron van Bijlandt stond, ging hem te Beesel afhalen.

Pater Erix, een voormalig jesuïet, uit Roermond, vervaardigde te dezer gelegenheid de navolgende

Ode

ad ornatissimum virum

Senatorem ac tutorem regium

Josephum Bernardum Stuers.

Cum e villa Beselensi, qua Bruxellis redux, per annum
exularat, triumphabundus in Urbem inveheretur.

—

Quis ille nostras, agmine militum

Nuper petitus, jam salientium

Festo quadrigarum tumultu

Attonitas recreavit aedes.

Non indecorus Transfuga! Cernitis!

Est ille Joseph, invidia ut prior

Abductus; exsanguis Amici,

Debilitata dolore conjux,

Parvique nati. Solas et impiger

Laetusque, quonam fata minacia

Mandante Bruxella vocabant,

Egregius properat Senator.

Videre Romam linquere Regulum

Videbar. O quam magnanimus! quasi

Tendat Venafranos in agros,

Aut Lacedemonium Tarentum.

Joseph, Prisci Nomina Regia

Si non reportes, reddet amabilem

Sincera Virtus, quae perennans

Assiduos pariet triumphos.

Accinebat tuorum non minimus

FRANCISCUS ERIX

Sacerdos, Professor Rhetorices et Poeseos.